

25. 1. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Sjednání informačních povinností dlužníka v úvěrové smlouvě a riziko zvýhodnění věřitele předčasným splacením dluhu v kontextu insolvenčního zákona

Jedním z obvyklých ujednání v úvěrových smlouvách bývá povinnost dlužníka pravidelně informovat věřitele o své hospodářské situaci, a to předkládáním účetních výkazů či jiných přehledů o závazcích a pohledávkách dlužníka a jejich vývoji. Uvedené jistě naplňuje požadavky na obezřetnost věřitelů při poskytování úvěrů a jejich snahu minimalizovat rizika spojená s nesplacením poskytnutých úvěrů, zejména z důvodu zhoršení ekonomické situace dlužníka.

GLATZOVA & Co.

Stejně tak se jeví pro věřitele výhodné (předčasné) splacení dluhu v případě, že se dlužníková ekonomická situace zhorší. Tato výhodnost však může být pouze zdánlivá. V případě úpadku dlužníka se totiž takový věřitel vystavuje riziku žaloby insolvenčního správce na neúčinnost splacení dluhu jako zvýhodňujícího právního úkonu dlužníka.

Úvodem je třeba připomenout, že zákon č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“) je obecně založen na zásadě poměrného uspokojení věřitelů se stejným postavením, s důrazem na to, aby žádný z nich nebyl nepoškozen ani nezvýhodněn. Současně insolvenční zákon obsahuje v ust. § 235 a násl. vlastní úpravu (relativní) neúčinnosti právních úkonů, jež se od obecné úpravy v občanském zákoníku v některých ohledech liší.

Ve vztahu k věřiteli, který je informován o špatné hospodářské situaci dlužníka je podstatná formulace výjimky dle § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona, jakož i to, že k naplnění definice zvýhodňujícího právního úkonu není dle insolvenčního zákona, na rozdíl od úpravy v občanském zákoníku, nezbytný úmysl dlužníka některého svého věřitele zvýhodnit. Uvedené pak může mít pro věřitele dlužníka ve faktickém úpadku nemalý význam, jak v podrobnostech popisují níže.

Kdy by měl věřitel zpozornět?

Věřitelé, kteří si se svými dlužníky sjednali právo na informace o ekonomické situaci dlužníka, zpravidla tyto informace zjišťují a vyhodnocují z předkládaných účetních závěrek, přehledů závazků a pohledávek po splatnosti, popřípadě dalších a složitějších ekonomických ukazatelů.

Z hlediska insolvenčního zákona by však měli věřitelé zpozornět zejména v případě, pokud dlužník naplní definici úpadku dle ust. § 3 insolvenčního zákona. Za této situace je totiž nezbytné každé právní jednání dlužníka poměřovat kritérii definice relativně neúčinných právních úkonů stanovenými v ust. § 235 a násl. insolvenčního zákona[1]. Hodlá-li v takové situaci

dlužník splácet své dluhy věřiteli, nadto například ještě před splatností, nelze věřiteli rozhodně doporučit, aby se nechal zlákat vidinou svého plného uspokojení, neboť by následně byl pravděpodobně vystaven incidenčnímu sporu s insolvenčním správcem o neúčinnost takové splátky úvěru.[2]

Zejména by se měli mít na pozoru věřitelé, jejichž pohledávky jsou zajištěny, například zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví třetích osob. Pokud dlužník v úpadku takové věřitele plně uspokojí a jejich zajištění – například zástavní právo – by následně zaniklo, zhorší se v případě určení neúčinnosti splacení dluhu postavení takových věřitelů. Věřitel by totiž musel nejen vydat splátku dluhu do majetkové podstaty dlužníka a přihlásit svou pohledávku do insolvenčního řízení, avšak mohl by v takovém případě přijít i o zajištění, které v mezidobí již zaniklo.

V neposlední řadě je třeba uvést, že věřitelé informovaní o ekonomické situaci dlužníka, by měli zjišťovat, zda si dlužník splacením dluhu úpadek nepřivodí. Splátka dluhu, která vedla k úpadku dlužníka totiž může také být neúčinným právním úkonem (za splnění dalších zákonem stanovených podmínek).

Proč je podstatná vědomost o ekonomické situaci dlužníka?

Důvodem, proč se mají mít na pozoru zejména věřitelé mající právo na ekonomické informace o dlužníkovi, je výjimka stanovená v ust. § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona. Ta vyjímá z okruhu neúčinných právních úkonů ty, které dlužník (i) učinil za podmínek obvyklých v obchodním styku, (ii) obdržel za ně přiměřené protiplnění a (iii) osoba vůči níž byl úkon učiněn (věřitel) nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku nebo že právní úkon by mohl vést k úpadku dlužníka. Jinými slovy, uvedená výjimka chrání obchodní partnery dlužníka, kterým je plněno, a tito nemají možnost zjistit, že v době plnění je již dlužník v úpadku anebo k úpadku směřuje.

Pokud však věřitel má podrobné informace o dlužníkově ekonomické situaci, není tímto ustanovením chráněn a je tedy na něm samotném, aby si „hlídal“, zda plnění může přijmout či nikoliv.

Nároky na věřitele zvyšuje i skutečnost, že dle úpravy insolvenčního zákona ani dlužník sám nemusí mít úmysl svého věřitele zvýhodnit, postačí, pokud právní úkon (splátku) učinil v době svého úpadku či tento právní úkon k úpadku vedl a dlužník fakticky svého věřitele zvýhodnil (věřiteli se dostalo většího uspokojení, než by se mu dostalo v konkurzu). Ohrožení jsou tak nejvíce věřitelé, kteří podrobně nekontrolují předkládané reporty a ekonomické informace o dlužníkovi a jejichž dlužník třeba ani sám zatím neví, že naplňuje definici úpadku, popř. že se splátkou dluhu do úpadku dostane.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že je nutné věnovat pozornost tomu, kdo a kdy věřiteli dluh splácí, a to zejména v situaci, kdy má věřitel informace o tom, že by splácející dlužník mohl být v úpadku či těsně před úpadkem.

Velké bankovní a finanční instituce jistě budou mít zavedené přísné procesy pro toto zhodnocení, avšak můj článek cílí zejména na věřitele, kteří se snaží svou pohledávku ochránit (sjednáním informační povinnosti o ekonomické situaci dlužníka), ale nejsou materiálně a organizačně vybaveni ke správnému vyhodnocení těchto údajů.

Věřitelům doporučuji, aby v případě pochybností o ekonomické situaci dlužníka nebo

okolnostech mimořádné splátky dluhu, vyhledali pomoc zkušených insolvenčních advokátů, popř. ekonomických poradců.

Mgr. Petr Mundl

Glatzová & Co., s.r.o.

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440

Fax: +420 224 248 701

e-mail: office@glatzova.com

[1] Ve zmiňovaném případě zejména definicí neúčinnosti zvýhodňujícího právního úkonu v § 241 insolvenčního zákona, který mimo jiné stanoví, že „Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkurzu.“

[2] Vyvolání takového incidenčního sporu může insolvenčnímu správci přikázat i věřitelský výbor.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)